

Ljus idé. Efter en tids höftträning fick nyopererade dansaren Gun Lund en kreativ idé, som gjorde att hon kunde betrakta sina monotona övningar med nya ögon.

Höftövningarna blev

DANS

Gun Lund har dansat i hela sitt liv, både hemma i Göteborg och på turné över världen. För ett år sedan hade hon så ont i sin utslitna höft att föreställningarna i New York ackompanjerades av tårar. Operation och rehabilitering följde. Nu har Gun Lund gett träningsprogrammets streckgubbar liv i dansföreställningen Titanium-Kontakte.

text: LARS HJERTBERG **foto:** JOHAN WINGBORG

NÄR GUN LUND LADE SIG på operationsbordet på Orthocenter i Göteborg måndagen den 7 januari 2008 kändes det som om det gällde livet.

– Jag hade så ont att jag var beredd att hoppa ut genom fönstret, säger den 65-åriga danskonstnären som under sina långa karriär belönats med många utmärkelser och stipendier. Nu hade kroppen svikit henne, och smärtan var stundtals outhärdlig.

Redan morgonen efter den lyckade operationen fanns sjukgymnasten Anna-Karin Sundin vid Gun Lunds sida och det monotona, mödosamma arbetet med att återerövra scenen kunde börja.

Det skulle ta 284 dagar innan Gun Lund var redo.

– Det är som att komma tillbaka till livet, konstaterade hon nöjt efter comebackföreställningen en fredagskväll i mitten av oktober.

MEN LÅT OSS BACKA bandet till juni 2007. Den högra höften hade protesterat ganska länge när Gun första gången sökte upp läkaren Lars Carlsson.

– Kom tillbaka när du inte står ut längre, fick hon veta och kämpade på ett tag till.

Två föreställningar i New York genomfördes

med gråten i halsen och Voltarentabletterna inom räckhåll. Smärtgränsen var definitivt nådd.

Tillbaka i Göteborg började Gun nu, tillsammans med sjukgymnasten Anna-Karin Sundin, specialträna muskulaturen inför en eventuell operation

– När Lars Carlsson fick se röntgenbilderna i november förstod han inte att jag kunde röra mig överhuvudtaget, och det blev bestämt att jag skulle opereras första arbetsdagen efter jul- och nyårsledigheten.

Tänkte du någonsin att det kunde var färdigdansat?

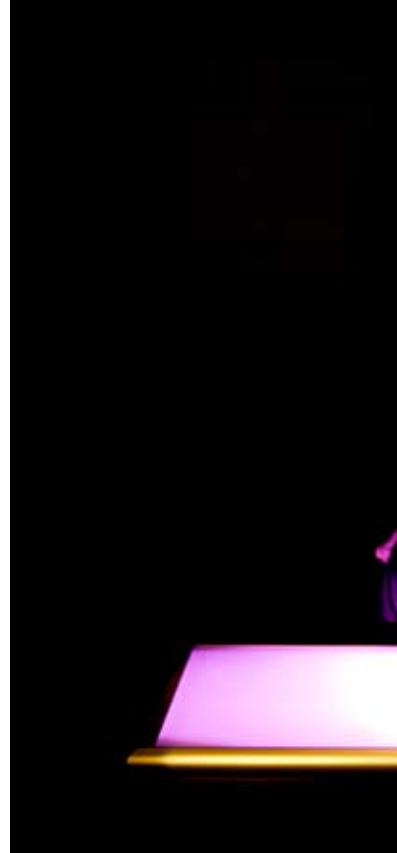
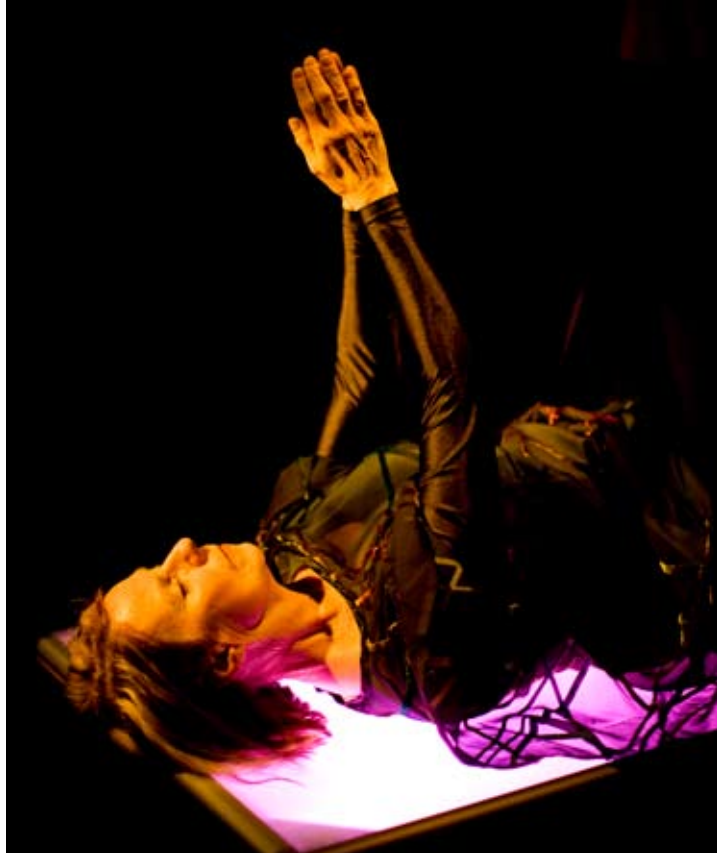
– Nej, just då handlade det bara om att överleva. Jag hade så ont att det inte fanns någon livskvalitet kvar längre. Läkaren sa att jag inte skulle kunna hoppa och springa, eller lyfta benet mer än 90 grader efter operationen – men det kunde jag ju ändå inte göra.

DEN TVÅ TIMMAR långa operationen gick bra. Gun har vaga minnen av ett borrljud och en röst som ber om en spik innan hon gick in i dimman.

En höftprotes av titan lirkades in och efter tre dagar var Gun Lund hemma igen. Mellan

”Gun kallar sin föreställning Titanium-Kontakte, en hyllning till mötet mellan materialet i höftprotesen och Stockhausens musik.”

”Plötsligt fick övningarna liv! Nu gjorde jag istället något konstnärligt av rörelserna och allt blev så mycket roligare.”

Namn: Gun Lund
Ålder: 65 år.
Hemort: Göteborg.
Familj: Sambo med läkaren och konceptkonstnären Lars Persson, fyra barn och fem barnbarn.
Tidigare jobb: Gymnastikdirektör.
Idag: Dansare och koreograf med plattform i den egna experimentella ensemblen E=mc2 Danskonst.

de regelbundna besöken hos Anna-Karin Sundin på kliniken jobbade hon enträget vidare med sina övningar.

Första tåhävningarna gjorde hon redan i sängen om morgonen. Senare under dagen väntade ytterligare två pass. Disciplinerat och målmedvetet.

Dag efter dag följde Gun de fulltecknade papper hon fått med sig hem av Anna-Karin. Dagar blev till veckor, veckor till månader.

– I början handlade det mest om att aktivera musklerna så att de överhuvudtaget svarade. Försiktigt, försiktigt. Inga belastningar.

FRAMÅT VÅREN tyckte Gun att det gick alldeles för långsamt. Hon kände frustration och ville se resultat. Och när sommaren kom blev det tydligt att även de konstnärliga sinnena skrek efter stimulans.

– Jag började helt enkelt fundera på vad jag kunde göra av den här erfarenheten, säger Gun som vid den tiden lyssnat på några verk av Karlheinz Stockhausen.

Tysken Stockhausen var en egensinnig och experimentell kompositör som tog ut svängarna i sitt skapande. För snart 50 år sedan presenterade han Kontakte där han låtit tärning- en bestämma hur ljudbilden skulle byggas.

Nyfikenheten och skaparglädjen återvände till Gun Lund när hon insåg att de monotona

rehabövningarna var som gjorda för Stockhausens stycke.

– Rörelserna fanns ju redan. Jag behövde inte hitta på dem – bara memorera dem så bra att jag kunde utföra dem.

Gun delade in sina övningar i fyra faser som tillsammans kan ses som en kronologisk utveckling mot återvunnen rörlighet.

– Sedan gjorde jag precis som Stockhausen och slog tärning om den inbördes ordningen. Plötsligt fick övningarna liv! Det handlade inte längre bara om att räkna hur många gånger jag upprepat dem. Nu gjorde jag istället något konstnärligt av rörelserna och allt blev så mycket roligare.

Gun kallar sin föreställning för Titanium-Kontakte – en hyllning till mötet mellan materialet i Guns höftprotes och Stockhausens musikaliska mekano.

NÄR PUBLIKEN KOM till den lilla scenen vid Älvsborgsbrons södra fäste i oktober möttes de av en helt grön salong med ett ljusbord som enda scen.

På bordets sträva yta vickar, tänjer och töjer Gun Lund på sin kropp till Stockhausens bångstyryga klanger. Sakta men säkert erövrar hon nya rörelser och möjligheter, reser sig på knä för att i den avslutande sekvensen äntligen kunna räta på kroppen fullt ut.

Frustrerande. För en person som jobbar med kroppen är det frustrerande och smärtsamt när den inte längre fungerar, säger Gun Lund.

→

”Det bedrivs helt enkelt en rovdrift som leder till att många dansare får en onödigt kort karriär.”

Fortsätter dansa. Gun Lund, 65, har inga planer på att varva ned.

– Den där sista övningen vill jag ska runda av, men annars kan man förstås tänka sig andra ordningar och skiftande antal. Vad händer om jag gör 12 upprepningar istället för 16, funderar Gun som gärna vill utforska styckets möjligheter vidare. Och ljusbordet ska bara ses som den yttre begränsningen – ramen för vad som är möjligt. Inte som det operationsbord en och annan associerat till.

Vad fick du för publikreaktioner?

– Ah, folk är ju så snälla – säger att det är fint och så, men jag har inte fört någon djupare diskussion med någon än.

Är det en fördel om publiken inte vet något om bakgrunden – så att den kan vara helt öppen?

– Det beror på. En van danspublik skulle kunna bli låst i sin uppfattning – och då ser de ju inte dansen. Men fackfolk känner ju igen rörelserna, och kan genast se vad jag gjort med dem. För mig själv är det ett test om man kan fylla väldigt statiska rörelser med ett innehåll som gör dem konstnärliga.

SJUKGYMNASTEN Anna-Karin Sundin märkte ganska snart att Gun Lund var en patient med stor kroppsmedvetenhet.

– Hon förstod mer, och ställde andra frågor än andra patienter – det var som om att vi pratade samma språk. Men hon hade ju också helt andra rörelsekrav på sin kropp än vad en person som inte dansar har, säger Anna-Karin.

Efter operationen försökte Anna-Karin få Gun att hålla igen. Det var viktigt att kroppen fick acceptera höftprotesen, och att den inte tidigt utsattes för påfrestningar som kunde riskera att den hoppade ur led.

– Hon var ju så väldigt rörlig på en gång, men samtidigt tycker jag att hon var mer lyhörd på kroppens signaler än elitidrottare jag hjälpt till att rehabilitera.

NU HAR DET GÅTT flera månader sedan Anna-Karin och Gun träffades och utöver den fortsatta träningen hemma går Gun på vattengymnastik i Åby simhall en gång i veckan. Det är skönt för kroppen.

Den långa karriären och hårda träningen till trots har Gun inte behövt anlita läkare särskilt ofta.

– Jag opererade en ankel för länge sedan, men annars har jag varit förskonad från allvarliga skador. Delvis kan jag nog tacka min bak-

grund som friskgymnast för det – jag vet ju vad uppvärmning och varierad träning betyder.

Kanske är det just därför hon är så kritisk mot hur säsongen och upplägget ser ut på de stora institutionerna. Scener där dansarna förväntas vara på topp varenda dag – året runt. Med kraftigt slitage och tidig pension som följd.

– Många dansare saknar den planering som till exempel elitidrotten har med säsonger och perioder för olika slags träning. Det bedrivs helt enkelt en rovdrift som leder till att många dansare får en onödigt kort karriär.

– Själv har jag aldrig varit någon träningsnarkoman – jag tycker att man ska vara klok med sin kropp, säger Gun och berättar om sjukgymnasten Eva Ramels forskning:

– Hon ställde frågor till dansarna på alla institutioner och hittade bara en enda som inte varit skadad. Och det var en dansare som hade inskrivet i sitt kontrakt att hon skulle ansvara för sin egen träning.

Ämnet engagerar Gun, som fyllde 65 år några veckor efter höftledsoperationen, men inte har några som helst planer på att varva ner. Tvärtom.

– Nej, nej, nej – jag tänker dö på scenen, säger hon med ett leende på läpparna men allvar i rösten.

Några dagar efter intervjun ska hon träffa sin läkare igen.

– Jag måste nog operera den vänstra höften också. Gärna i januari – då kan jag kanske vara igång efter nästa sommar.

EN VECKA SENARE ringer Gun. Den 18 december opereras hennes vänstra höftled. ○